

sten. In 1932 werd hij benoemd tot minister van Justitie, en nog geen vol jaar daarna vertrouwde men hem ook de portefeuille van onderwijs toe. En het was in deze kwaliteit dat hij, toen in de roerige Julidagen van 1934 de schoten door Wenen knalden en de Ballhausplatz door soldaten met machinegeweren afgezet was, achter de baar van Dollfuss liep, die vanuit de Volkshalle van het raadhuis ter aarde werd besteld. Maar nog dezelfde dag werd hij door bondspresident Miklass als de nieuwe minister-president van Oostenrijk beëdigd.

Schuschnigg is negen en dertig jaar oud, maar zijn gelaat is doorgroefd en zijn ogen kijken somber. Daar is reden toe, want het is nog slechts korte tijd geleden dat hij bij een auto-ongeval zijn vrouw verloor en ook zelf gewond werd. Hij is een donker type, een klein zwart snorretje als zijn voorganger Dollfuss, langwerpige, donkere ogen; een hoog, breed voorhoofd, een grote, ietwat gebogen neus en een vriendelijke mond. Zijn stem klinkt zacht, enigszins gesluierd, hij praat langzaam, met langgerekte tussenpozen tussen de woorden en zinnen. Zijn gebaren zijn sober, een enkele beweging zo nu en dan met zijn slanke, goedgevormde handen, waaraan slechts een eenvoudige gouden ring prijkt. „Het nieuwe verdrag tussen Oostenrijk en Duitsland... het verheugt mij van ganser harte dat onze regeringen eindelijk tot een overeenkomst hebben kunnen geraken. Economisch begint Oostenrijk zich langzamerhand te herstellen, doch in politiek

opzicht was de voortdurende spanning tussen de beide buurvölker funest. Nu is dat gelukkig beëindigd, Duitsland heeft officieel zijn gedesinteresseerdheid aan de Oostenrijkse binnenlandse politiek verkondigd, de radiopropaganda wordt beëindigd, het toerisme uit Duitsland kan weer toenemen, hetgeen geen gering economisch voordeel is. Vanzelfsprekend beduidt dit verdrag niet, dat Oostenrijk thans een nationaal-socialistische richting zal uitgaan. Wij zullen in het land geen revolutionaire politiek dulden, daartegen zal met de meeste scherpte worden opgetreden. Velen zijn thans uit hun gevangenschap bevrijd, hetgeen echter niet wil beduiden dat zij het oude spelletje weer van voren af aan kunnen beginnen. De standenstaat Oostenrijk heeft als zodanig zijn beste vorm gevonden, zoals deze reeds Dollfuss altijd heeft voorgeweefd. Noch het volk, noch de regering zullen dulden dat daarop aanslagen worden gepleegd.“

Het gebouw van de Rijkskanselarij heeft vier prachtige Herculesgroepen van Mattielli, schone beeldhouwwerken, een prachtige verbeelding-in-steen van de krachtige mythologische reus. Dr. Schuschnigg is geen Hercules. Maar de taak, die op zijn schouders rust, eist geestelijke reuzenkrachten. Twee jaren leidt hij thans met vaste hand de Oostenrijkse regering. Voor de rust en de welvaart van Oostenrijk is het te wensen dat hij nog lang aan het bewind moge blijven.
(Alle rechten voorbehouden).

IETS OVER HET SCHRIJVEN VAN

Gedichten

● DOOR ROEL HOUWINK

Naar aanleiding van ons artikel „Over het lezen van gedichten“, enige tijd geleden (16 Juli 1936) in „De Libel“ verschenen, ontvingen wij enige brieven van beginnende dichters en dichtersessen, die ons om raad vroegen over hun werk. Wij hebben die brieven zo goed mogelijk beantwoord, maar menen, dat het misschien ook de lezers van poëzie interesseren zal, wanneer wij hier nog eens iets vertellen over datgene wat verband houdt met de totstandkoming van een gedicht. Wij bedoelen daarmee niet, dat zij met nadruk gezegd, voet te geven aan een ongezonde nieuwsgierigheid naar dingen, die niet behoren te worden uitge-

sproken, omdat zij het laatste geheim betreffen, dat elk menselijk leven, dus ook dat des dichters eigen is. Integendeel, het gaat ons juist hierom, iets bij te dragen tot een zuiverder begrip van de verhouding, waarin dichter en gedicht tegenover de lezers staan.

Wat weet de dichter van zijn eigen werk? Heel weinig, althans veel minder dan door de lezers gewoonlijk wordt vermoed. Want het gedicht is wel „zijn“ gedicht, maar dit woordje „zijn“ draagt meer het karakter van een aanwijzend dan van een bezittelijk voornaamwoord.

Het is er ongeveer hetzelfde mee als met de verhouding, waarin de ouders tot hun kinderen staan. Ook een kind is niet het „bezit“ van zijn vader en moeder. En de ouders, die hun kinderen als „bezittingen“ beschouwen, voeden ze stellig verkeerd op en lopen hard de kans, dat zij later blijken bezeten mensen van hen te hebben gemaakt.

Door het feit hunner geboorte zijn de kinderen hun ouders toegewezen, juist dit kind aan juist die ouders, maar zij zijn niet hun eigendom, hoezeer zij ook verantwoordelijk zijn voor hun wel en wee.

In een soortgelijke verhouding staat de dichter tegenover datgene wat het rechtstreeks gevolg is van zijn roeping en talent: zijn werk. Het is „zijn“ werk, omdat het hem toegewezen werd, maar in geestelijke zin staat zijn werk in generlei eigendomsverhouding tot hem. Vandaar, dat men ook niet spreekt van het „loon“, dat een dichter zich door zijn werk verwerft, maar van een honorarium, een eregeld, dat nimmer dienst kan doen om de een of andere „prestatie“ op haar materiële waarde te taxeren, omdat het werk, waarop het betrekking heeft, uit zijn aard geen stoffelijke taxatie mogelijk maakt. Alles wat dienaangaande wordt vastgesteld, geldt slechts „bij benadering“ en betreft dan nog altijd de basis, waarop het werk rust, maar nimmer dit zelf.

Evenmin als wij ons kind kunnen verkopen, evenmin kan de dichter zijn gedicht „verköpen.“ En al wat dienaangaande in de auteurswet is bepaald, kan slechts worden aanvaard als een droeve noodzakelijkheid om zo goed mogelijk het materiële bestaan van den kunstenaar te beschermen tegen de winzucht van zijn medemens; want in de grond van de zaak kan er van een „auteursrecht“ geen sprake zijn, omdat er in de grond van de zaak geen eigendomsverhouding tussen den kunstenaar en zijn werk bestaat.

Het is van belang dit niet te vergeten, omdat het consequenties met zich brengt, die het hart raken van de verhouding tussen den dichter en zijn publiek. Wij zouden in dit verband allereerst willen noemen de kwestie van de naam. Evenals er onklarheid heerst bij menigeen omtrent de materiële positie, waarin de dichter zich tegenover zijn werk bevindt — hoe velen menen

niet, dat men de kunst als een broodwinning kan beoefenen! —, evenzo heerst er omtrent het geestelijk eigendomsrecht van den kunstenaar grote verwarring.

Dat „ik“ dit of dat gedicht geschreven heb, betekent feitelijk niets, maar dat het geschreven is en dat het goed geschreven is, daarop komt uiteindelijk alles aan! Doch hoe zelden wordt dit erkend en hoeveel aandacht wordt er besteed aan de naam. Hoeveel kritieken zouden anders geschreven worden, indien de kritikus niet bevooroordeeld was door „een naam“!

Daarom worde er hier nog eens op gewezen, hoezeer de lezers zich te kort doen, wanneer zij meer aandacht schenken aan de naam des dichters dan aan zijn gedichten. Er wordt wel eens gezegd, dat men het leven van den dichter en de omstandigheden, waaronder hij gewerkt heeft, moet kennen, om zijn werk ten volle te kunnen begrijpen, maar ook dat is onjuist en verwarring - wekkend. Uit litterair - historisch oogpunt is het ongetwijfeld van belang om het oeuvre van een kunstenaar te confronteren met zijn leven, doch het werk zelf behoeft deze confrontatie niet, om te worden verstaan.

Het gedicht dient men te beschouwen als een wereld op zichzelf, die uit zichzelf begrepen wil zijn. Willen wij de zin van een gedicht verstaan, dan moeten wij het met geen ander middel benaderen dan ons gegeven is in onze taalgevoeligheid en in ons vermogen tot het aanvoelen van een zieleleven, dat niet het onze is.

Onze taalgevoeligheid correspondeert met het instrument des dichters: de taal; en ons vermogen, ons te verplaatsen in de zieletoestand van anderen, correspondeert met des dichters vermogen wat in het innerlijk der mensen leeft „tot uitdrukking“, „onder woorden“ te brengen.

Wij kunnen hieruit aflezen wat de taak en het werk van den dichter is en aldus tot een inzicht komen in datgene wat onder het schrijven van gedichten moet worden verstaan.

Allereerst heeft de dichter de zorg voor zijn instrument. Hij moet de snaren spannen en op de juiste wijze afstemmen, d.w.z. hij moet zijn taal door en door kennen, haar aanvoelen tot in de kleinste nuances, zodat zij onder zijn handen verandert en bevreugeld wordt.

Het woord van den dichter is het gevleugelde woord, dat zich van de aarde verheft en dat zweeft tussen hemel en aarde. Het doorbreekt de logika en de zingeving van de dagelijkse omgangstaal, want wat het te zeggen heeft, kan het niet rechtstreeks zeggen; het kan niet met woorden worden gezegd, maar het moet onder woorden worden gebracht. Daarom hangt in een goed gedicht niet alleen alles van de woorden af, maar ook van hetgeen „tussen de woorden“ staat.

Het gedicht immers is geen aaneenschakeling van willekeurig gerangschikte, en dus verwisselbare, woorden, maar een organisme, d.w.z. een geheel, dat zijn zin ontvangt uit de delen, die op hun beurt zonder het geheel niet zijn.

Naast de zorg voor het instrument heeft de dichter een eigen verantwoordelijkheid ten opzichte van de inhoud van het gedicht. Niet alleen de litteraire-technische zuiverheid, maar ook de geestelijke zuiverheid van zijn werk behoort hem ter harte te gaan.

Zijn poëzie dient waarachtig te zijn. Eén van zijn ergste vijanden is de pose, de schijn-ontroering, het schijn-pathos. Alles wat hij te zeggen heeft, moet hij voor zijn geweten als waarachtig verantwoord kunnen.

En dan heeft hij ook te strijden tegen een bijzondere vorm van egoïsme, die hierin gelegen is, dat de dichter de zelf-bevrijding, welke hij in en door zijn werk ervaart, belangrijker acht dan hetgeen hij met zijn poëzie aan de mensen te zeggen heeft. Deze vorm van egoïsme, die men uit de aard der zaak vooral bij jongere dichters aantreft, bedreigt de gezonde geestelijke groei van het betreffende dichterschap. Want hierdoor wordt de aandacht van den dichter al te nadrukkelijk en eenzijdig geconcentreerd op het eigen zieleleven en dit werkt vertroebelend op de openheid van geest, die de dichter nodig heeft om gehoor te kunnen geven aan de stemmen, die in zijn werk luid willen worden.

Het is een dwaling, stammend uit het tijdperk van het individualisme, te menen, dat dit altijd de stemmen van het eigen hart zouden zijn.

Vele stemmen zijn het, die zich aanmelden om luid te worden door de hand van den dichter. Stemmen van leed en verlangen,

van geloof en geluk, die toebehoren aan de naamlozen. Deze stemmen kan de dichter niet opvangen, wanneer hij te zeer in beslag genomen wordt door het eigen leven. Wel zal steeds op de een of andere wijze hetgeen deze stemmen te zeggen hebben verknoot zijn met wat er in hem zelf leeft — anders zou hij niet juist deze stemmen zo scherp vernemen, dat zij tot een zingen werden in zijn gespannen luisterende oren —, doch niet de hoofdzaak is, dat hij ze hoort, maar (zie boven!) dat ze gehoord worden en dat ze goed gehoord worden. Op deze wijze leert men, naar wij hopen, het schrijven van gedichten zien als een werk, dat de gehele mens vereist en dat alleen kan geschieden, indien men bereid is zijn ganse persoonlijkheid ervoor in te zetten. Dichten is geen „toveren“, gelijk men soms denken zou, als men luistert naar de wonderlijke meningen, die mensen erop na blijken te houden over deze scheppende werkzaamheid.

Stellig, er is een laatste geheim in het schrijven van gedichten, dat geen mens doorgronden kan en waarvoor aan den dichter zelf zowel als aan zijn lezers een bescheiden eerbied past; doch dit geheim plaatst den dichter niet als een magiër aan gene zijde der menselijke levenswerkelijkheid. Want de dichter is óók „mens“ en zonder dit mens-zijn kan hij geen dichter zijn. Mens en dichter zijn alleen in theorie te scheiden, in de praktijk vormen zij een levende twee-eenheid, waarbij de een telkens weer blijkt niet zonder de ander te kunnen.

De diepte en de intensiteit van dit mens-zijn vormt de brug, waarlangs dichter en lezer elkander over de afgronden en kloven, die het leven tussen de mensen teweeg brengt, naderen. In de schoonheid van het gedicht ontmoeten zij elkaar. Om dit moment van boven denken en beschouwen uitgerezen eenheid is de poëzie waard een gave Gods te heten.

